

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lärarnas förebyggande arbete mot mobbing

Khatol Mohammad Zaman

Självständigt arbete [L6XA1A]
Höstterminen 2021

Examinator: Miranda Rocksén

Sammanfattning

Titel: [Lärarnas förebyggande arbete mot mobbning]

Title: [Teachers' preventive work against bullying]

Författare: Khatol Mohammad Zaman

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Examinator: [Miranda Rocksén]

Nyckelord: Mobbning, Mobbare, förebyggande arbete, lärare, skola

Uppsatsen handlar om det förebyggande arbetet mot mobbning i skolan. Syftet är därmed att belysa hur några lärare engagerar sig i och förebygger mobbning i skolan. För att nå syftet ställs följande frågor :

Vilken syn har lärarna på begreppet mobbning och vad för syn har lärarna om konsekvenserna som mobbning orsaker den utsatta?

Vilka metoder använder lärarna för att förebygga mobbning i skolan?

Vilka egenskaper anser lärarna kännetecknar en mobbare och den som är utsatta för mobbning?

Den metod som används för att besvara frågeställningar i den här uppsatsen är semistrukturerade intervju. Sex lärare intervjuades från två olika grundskolor. En tematisk analys utförts sedan för att analysera den insamlade empirin. Resultatet visar att lärarna är medvetna om vad mobbning innebär och hur man kan förebygga det på olika sätt. Dock skiljer sig deras åsikter från forskarnas åsikter när det gäller de egenskaper som kan känneteckna en person som mobbar och en person som riskerar att bli utsatt för mobbning. Från resultatet framkommer det också att skolpersonalen inte använder de metoder som har presenterats i Skolverkets hemsida. Däremot har skolpersonalen samma mål som Skolverket och forskarna i den valda litteraturen har. Slutligen visar resultaten att det inte finns någon strategi som kan lösa alla skolors konfliktsituationer utan att lärarna och skolan måste välja en förebyggande strategi utifrån skolan och elevernas behov.

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte och frågeställningar.....	1
Bakgrund.....	1
Litteraturgenomgång.....	2
Vad innebär mobbning.....	2
Mobbning förekommer på olika sätt.....	3
Egenskaper som kännetecknar en person som mobbar.....	4
Egenskaper som tycks känneteckna en utsatt.....	5
Konsekvenser av mobbning.....	6
Förebyggandearbete på olika nivåer.....	6
Teori.....	10
Metod.....	11
Val av metod och genomförande.....	11
Tillförlitlighet.....	12
Generalisbarhet.....	13
Etiska övervägande.....	13
Analysmetod.....	13
Presentation av resultat.....	14
Mobbning är all form av kränkande behandling.....	14
En mobbare är ett barn eller vuxen som är osäker på sig själv.....	15
Barn som bryter mot normer riskerar att bli utsatt för mobbning.....	16
Konsekvenser av mobbning.....	17
Förebyggandearbete på klassnivå.....	17
Förebyggandearbeta på skolnivå.....	20
Diskussion.....	21
Metoddiskussion.....	23
Slutsats.....	24
Vidare forskning.....	25
Referenser.....	26
Bilaga.....	27

Inledning

Den här uppsatsen handlar om förebyggande arbete mot mobbning i skolan och undersöker hur några lärare arbetar för att förebygga fenomenet i skolan. Det var först 1969 som forskare började beskriva mobbning som ett allvarligt fenomen som skulle förebyggas. Tidigare beskrevs mobbning ur ett moraliskt perspektiv. När ett barn mobbade ett annat barn kopplades barnets beteende till föräldrars agerande och uppfostran enligt Ellmin (2014). Ellmin (2014) beskriver att synen på mobbning förändrades över tid. På 70-talet började forskarna att se mobbning ur ett psykologiskt perspektiv istället för ett moraliskt perspektiv. Detta genom att förklara att barnets beteende inte har någon koppling med föräldrarnas uppfostran. Utan relaterades mobbning till barnets psykiska ohälsa. Smith (2013) beskriver i sin studie att mobbning är ett fenomen som under lång tid varit ett intressant forskningsämne för forskarna i olika länder. Dan Olweus var den första forskaren som publicerade en forskningsartikel om mobbning år 1979. Artikeln väckte andra forskares intresse till att studera och undersöka mobbning djupare och ur olika perspektiv enligt Smith (2013). Det har gjorts forskning om barn som mobbar, barn som utsätts för mobbning och barn som har en deltagande roll i mobbning. Definitionen av fenomenet mobbning har förändrats och utvecklats över tid och mobbning anses också vara en verbal handling (Smiths, 2013). I början av 2000-talet började forskare i USA undersöka en ny form av mobbning alltså nätmobbning. Nätmobbning började via sms och e-post, och har sedan ökat i takt med den ökade användningen av sociala nätverkshemsidor och sociala medier. Idag är nätmobbning den mest förekommande formen av mobbning och den sprider sig snabbare än traditionell mobbning (Smith, 2013). Mobbning är ett sådant fenomen som fångade både nationella och internationella forskares uppmärksamhet. Ämnet väckte min nyfikenhet och intresse efter att jag läst flera artiklar där det stod att antalet barn som blir mobbade i skolan ökar för varje år. Trots insatser från skolan och Skolverket. Som blivande lärare ställer man stora krav på sig själv och vill förbättra skolmiljön för varje elev så att eleverna känner sig trygga. En lärare kan förbättra skolmiljön för eleverna när läraren har kunskap om hur hen ska bete sig i olika mobbningssituationer. Att undersöka om fenomenet mobbning har därför varit viktigt. Intervju med lärarna gjorde det möjligt att få djupare förståelse för de metoder och strategier som lärarna använder för att förebygga mobbning i skolan. Litteraturgenomgången gjorde det möjligt att få djupare förståelse för metoder och strategier forskarna rekommenderar. De viktiga punkterna från lärarnas intervjuer sammanställs genom tematisk analys och ska presenteras som en rubrik i resultatavsnittet. De teoretiska delarna, olika definitioner av mobbning och de metoder som enligt forskare kan förebygga mobbning kommer att redovisas först. Sedan följer metodavsnittet där tillvägagångssättet av arbetet redovisas samt etiska överväganden. Därefter redovisas empirin och en analys där både teorin och empiri sammanfogas. Uppsatsens avslutande del består av en slutdiskussion, där de viktiga delarna av arbetet analyseras.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att belysa hur några lärare engagerar sig i och förebygger mobbning i skolan. För att uppnå syftet besvaras följande frågor:

1. Vilken syn har lärarna på begreppet mobbning och vad för syn har lärarna om konsekvenserna som mobbning orsakar den utsatta?
2. Vilka metoder använder lärarna för att förebygga mobbning i skolan?
3. Vilka egenskaper anser lärarna kännetecknar en mobbare och den som är utsätts för mobbning?

3. Bakgrund

Mobbning förekommer på alla institutioner. Skolan är en av de institutioner där det förekommer som mest. Forskare och Socionom Ulrika Hallberg (2016), skriver att mer än 50 000 barn blir kränkta och mobbade i skolan varje dag, vilket motsvarar två barn i varje klass. Författaren beskriver vidare att det är nära 45 barn per år som begår självmord som en följd av mobbning i skolan. Förutom att förekomsten av mobbning i skolan ökat de senaste åren har även dess omfattning och svårighet ökat. Mobbingen har blivit ett mer allvarligt och farligt fenomen än vad det var för några år sedan. För barn och ungdomar som utsätts för mobbning har det haft dåliga konsekvenser. Detta ger i sin tur upphov till att barn och unga blir mer påverkade av mobbning än tidigare. Mobbing orsakar inte bara fysiska skador utan även psykiska. Flera rapporter visar att 50 % av de barn och ungdomar som tar kontakt med psykiatri utsätts för mobbning i skolan (Ulrika Hallberg, 2016). Det finns ytterligare en rapport som visar att 40 % av elever som går i årskurs 3–6 och 36 % av elever i årskurs 6–9 har upplevt mobbning i skolan någon gång under de senaste åren (Friends, 2019). Ovan beskrivna siffror visar att flera barn blir mobbade i skolan varje dag medan enligt skollagen ska skolan vara en plats där eleverna känna sig trygga och säkra (SFS 2010:800, kap 6 § 3). Det är därför viktigt att studera kring hur skolor arbetar med att förebygga mobbning.

4. Litteraturgenomgång

Här beskrivs hur forskare definierar fenomenet mobbning, vilka typer av mobbning finns enligt forskare, konsekvenser av mobbning samt vilka kan vara mobbare respektive vilka riskerar bli utsatt för mobbning.

4.1 Vad innebär mobbning

Forskare i denna studie beskriver mobbning på samma sätt och alla forskare försöker klargöra att mobbning inte är en konflikt. Hallberg (2016) analyserar fenomenet mobbning och förklarar att begreppet mobbning kommer från engelska ordet "mobb" och betyder "kamrattryck". Det engelska ordet kommer från det latinska ordet "mobile vulgo" som betyder missbruk av demokrati. Detta i sin tur betyder enligt Hallberg att ett barn utnyttjar demokrati för att ha makt över ett annat barn och försöker dominera över barnet. Begreppet mobbning kan ha flera olika definitioner förklarar Hallberg, men det som är gemensamt i alla definitioner är att en person vill skada en annan person medvetet och vid upprepade tillfälle. De andra definitionerna av mobbning innefattar också att skrämja eller förödmjuka någon. Våld och hot är också något som ingår i definitionen av mobbning (Hallberg, 2016). Jenningar (2015) beskriver mobbning på samma sätt som Hallberg (2016) gör och tillägger att en kränkande handling och trakasserier räknas som mobbning också om den upprepas. Vidare förklarar Jenningar att mobbning inte är en konflikt utan det är ett övergrepp och måste betraktas som övergrepp. Detta eftersom tidigare

betraktades mobbning som en konflikt och därför har det inte heller vidtagits några åtgärder av lärarna på till exempel i skolan. När ett barn mobbade ett annat barn trodde skolpersonalen att den som mobbar och den som är utsatt ska lösa konflikten som uppstår mellan dem själva. Detta genom att skaka hand med varandra och be om ursäkt (Jenningar, 2015). Höiby (2004) definierar mobbning på följande sätt:

Mobbning föreligger då en person upprepade gånger under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer. Det finns en viss obalans i styrkeförhållandet. Den som blir utsatt för de negativa handlingarna har problem med att försvara sig och är ofta praktiskt taget hjälplös gentemot den eller dem som plågar honom eller henne (2004, s. 11).

Höiby (2004) menar också att mobbning handlar om att visa att någon har makt och tydliggör att mobbning inte är roligt, utan det är ett sådant beteendemönster som kan fortsätta i flera år. Vuxna måste ta mobbning på allvar och hjälpa den utsatta enligt Höiby (2004). Olsson (2013) definierar mobbning på ett emotionellt sätt och skriver att:

Mobbning är den elev som på fredagskvällen, vid tanken på vad som eventuell kan hända nästa vecka i skolan blir ledsen, och möjligheten att känna någon glädje den kvällen-och inför helgen-är förstörd (2013, s. 29).

I likhet med Jenningar (2015) anser Olsson (2013) också att mobbning handlar om makt och tillägger att denna maktsituation förekommer när det inte finns maktbalans mellan en mobbare och den som utsätts för mobbning.

4.2 Mobbning förekommer på olika sätt

Forskarna nämner olika typer av mobbning. Mobbning förekommer på två olika sätt enligt Hallberg (2016), direkt och indirekt. Direkt mobbning innebär alla aggressiva handlingar såsom fysiskt våld, spark, slag, skadegörelse av andras egendom, sexuellt mobbning och liknande. Indirekt mobbning innebär utfrysning, skvaller och att negativa sprida rykten (Hallberg, 2016). Hallberg kategoriserar nätmobbning som en typ av indirekt mobbning och menar att den innebär att medvetet trakassera någon med hjälp av elektronisk media vid upprepade tillfällen i syfte med att kränka någon menar. Hallberg förklarar vidare att är en person kränker eller förödmjukar en annan person på grund av hans eller hennes kön kallas det för sexuella trakasserier. Sexuella trakasserier sker oftast genom ryktesspridning eller fysiska övergrepp, såsom att ta på någon annan utan dennes samtycke menar Hallberg. Både flickor och pojkar kan drabbas av sexuella trakasserier förklarar Hallberg. Olsson (2013) har samma uppfattning som Hallberg när det kommer till nätmobbning och tillägger att nätmobbning är den farligaste typen av mobbning och kan skada ett barn djupare. Detta för att barn som blir fysiskt mobbad kan vara i fred när det är helg och lov genom att stanna hemma och undvika att träffa de som utsätter dem för mobbning. Dock ungdomar och barn som är aktiva i sociala medier kan mobbas i sin fritid utanför skolan (Olsson, 2013). Ytterligare anledning till att nätmobbning är farligare än fysisk mobbning är publicering av bilder eller videos på nätet utan ens godkännande eller samtycke. Olsson förklarar att även om man lyckas ta bort bilden från nätet kan den ha hunnits kopieras eller sparats av andra. I värsta fall kan det hamna på olämpliga sidor. Smith (2013) förklarar att nätmobbning skiljer sig från andra typer av mobbning genom att det främst sker

anonymt. När mobbning sker anonymt blir det svårt att agera. Eftersom att man inte vet vem som ligger bakom publiceringen för att kunna ta åtgärder. Det är svårare att fly från nätmobbning för att mobbaren kan skicka ett sms till den utsattas mobil eller dator oavsett var den utsatte befinner sig (Smith, 2013).

4.3 Egenskaper som känna tecknar en person som mobbar

Idag beskrivs inte en person som mobbar på samma sätt som hen beskrivs tidigare. Tidigare fanns en åsikt om att en mobbare är en person som är svag, osäker och har en dålig självbild och att barnet mobbar för att hen behöver uppmärksamhet, kärlek och omsorg (Höiby, 2004). Höiby förklarar att barnets beteende ansågs förändras då man behandlade barnet med vänlighet och gav barnet kärlek, uppmärksamhet och omsorg. Dessa barn behandlades därför med samtal om empati. Syftet med samtal om empati var att stoppa mobbning genom att förklara för en som mobbar hur det känns att vara utsatt (Höiby, 2004). Till skillnad från hur en mobbare beskrivs tidigare beskriver Höiby en mobbare som ett barn eller en vuxen som alltid är fysiskt starkare än den som hen utsätter för mobbning. Hen har en positiv bild om sig själv och generellt har hen en mer positiv inställning till våld. Oftast saknar hen empati enligt Höiby eller har inte utvecklat sin empati och därför har han ingen medkänsla för den han mobbar. Höiby tydliggör att när man missuppfattar vilka egenskaper en mobbare kan ha, behandlar man denne på fel sätt. Detta leder i sin tur till flera konsekvenser för den som blir mobbad förklarar Höiby. Eftersom en som mobbar saknar oftast empati och medkänsla och därmed är det svårt att samtala med dem om empati förklarar Höiby. Istället ska man ha ett allvarligt samtal med barnet där man tydligt förklarar att dennes beteende är oacceptabelt och hen måste sluta med det rekommenderar Höiby.

Hallberg (2016) beskriver en mobbare ur ett annat perspektiv och menar att en mobbare är ett barn eller en ungdom som har högre social status jämfört med sina klasskamrater. Hallberg påpekar att när det gäller familjebakgrunden visar studier att barn som har aggressivt beteende och mobbar, har sin grund i social inlärning. Detta då barn har sett sina föräldrar eller någon anhörig att ha ett aggressivt beteende, har barnet också imiterat dem och har liknande beteende själv. Ibland mobbar en mobbare just för att stärka sin befintliga sociala status (Hallberg, 2016).

Smith (2013) håller med Hallbergs (2016) beskrivning av en mobbare och menar att barn som mobbar oftast kommer från familjer som är oroliga, kränkande och familjer där våld är något vanligt förekommande. Dessa barn blir även påverkad av andra faktorer enligt Smith som skolklimat, skolpolicy och deras relation med lärare. Lärare är en förebild enligt Smith och dennes beteende påverkar elevernas beteende och därför måste lärarna ha ett väl bemötande gentemot eleverna på skolan.

Olweus och Limber (2010) anser att mobbning inte är en händelse som bara äger rum mellan en mobbare och ett offer, utan att hela klassen är inblandad i denna händelse. Detta är något som påverkar alla enskilda och inte bara en person. De delar därför upp hela klassen i åtta grupper och förklarar vem som har vilken roll i den här händelsen. Den första gruppen består av barn som vill mobba. De påbörjar mobbning och spelar en ledarroll. Den andra gruppen består av barn som har positiva åsikter om mobbning och deltar i mobbningen men vanligtvis

inte initierar det och de spelar inte heller ledarrollen. Den tredje grupp innehåller barn som är anhängare eller passiv mobbare. Dessa barn stödjer mobbare till exempel genom att skratta eller inte leka med den utsatta. Den fjärde gruppen består av barn som gillar att mobba men inte visar yttre tecken på stöd. Den femte gruppen består av barn som inte tar ställning eller som inte deltar aktivt i någon riktning. Den sjätte gruppen består av barn som avskyr mobbning och vill hjälpa den utsatta. Den sjunde gruppen består av barn som är försvarare och försöker hjälpa den som är utsatt. Den sista gruppen består av barn som utsätts för mobbning och tillhör en grupp barn som är hopplösa. Enligt Olweus och Limber (2010) genom en sådan gruppering visar att den som är utsatt för mobbning är hjälplös och behöver stöd från vuxna. Alla barngrupper kan vara till stöd för den som blir mobbad, förutom den som är utsatt för mobbning.

Høyby m.fl. (2007) håller inte med hur ovan nämnda forskare beskriver en mobbare. Enligt Høyby m.fl. en mobbare kan ha olika egenskaper. En mobbare kan vara ett barn som är sympatiskt, glad, positivt och som tar mycket plats i gruppen. Barnet kan vara väldigt charmig, högröstad och en positiv ledare som kan sprida glädje och kärlek omkring sig enligt Høyby m.fl. Eller en mobbare kan ha egenskaper som skiljer sig helt från de egenskaper som beskrevs ovan enligt Høyby m.fl. Detta exemplifierar Høyby m.fl. (2007) genom att beskriva att hen kan vara som ensamvarg eller en stillsam och skötsamt barn som gör sina uppgifter regelbundet. En mobbare vill alltid skydda sig från att upptäckas och kan vara svårt att ta reda på vem mobbaren är förklarar Høyby m.fl. Därför är det viktigt att lärare ska hålla ett öga på alla elever och förvänta sig att vem som helst kan mobba och vem som helst kan bli mobbad.

4.4 Egenskaper som tycks känna teckna en utsatt

Enligt Høybys (2004) beskrivning barn som utsätts för mobbning ofta är fysisk svagare jämfört med dem som mobbar. Barnet har negativ attityd mot våld särskilt när det gäller pojkar. Hen är osäker, ängslig, känslig och försiktig i jämförelse med de andra barnen i allmänhet. Hen har svårt att försvara sig och känner sig hjälplös gentemot den som mobbar. Oftast söker ett sådant barn säkerhet hos vuxna och det är vuxnas ansvar att ge barnet det stöd hen behöver (Høyby, 2004).

Hallberg (2016) har en liknande åsikt om egenskaper som beskriver en utsatt som Høybys (2004) har och tillägger att en speciell grupp av barn som riskerar att bli mobbad är barn som har någon typ av språkstörning. På grund av språkstörningen, har dessa barn svårt att uttrycka sig tydligt. Därmed misstolkas och missförstår barnen varandra och bristen på förståelse blir en orsak till att dessa barn blir utsatt för mobbning. Barn som är skyddade av sina familjer riskerar bli utsatt för mobbning enligt Smith (2013). Detta eftersom att dessa barns familjer bestämmer vad barnet ska göra och hur de ska bete sig. Barnet får inte möjlighet att tänka själv och bestämma själv. Dessa barn har svårt att lära sig skydda sig själva och därför finns det en risk att de blir mobbade.

Jenningars (2015) åsikter skiljer sig från andra forskarnas åsikter när det gäller egenskaper som kännetecknar ett utsatt barn. Jenningars (2015) menar att de som blir utsatt för mobbning är vanliga barn och ungdomar. Dessa barn kallas osäkra och barn som har låg självförtroende, vilket inte stämmer i verkligheten. Barn som blir utsatt för mobbning enligt Jenninger använder

olika strategier för att överleva och förhålla sig neutralt men trots allt de gör, skadas de av mobbning både fysiskt och psykiskt. Detta gör att dessa barn tappar tro på sig själv menar Jenningar. Barn som blir utsatt har bara två alternativ att välja beskriver Jennifer. Detta är enligt Jenningar att antingen de på något sätt vinna kampen mot mobbning genom att använda sig av exempelvis våld och själv bli en mobbare eller att sluta slåss mot mobbaren och acceptera att frysas ut, vara ensam och bli trakasserad dagligen under skoltiden.

4.5 Konsekvenser av mobbning

Mobbning orsakar allvarliga skador både för dem som utsätts för mobbning och för alla som befinner sig i den miljö där mobbning äger rum. Enligt Høiby m.fl. (2007) mobbning påverkar barnets självtillit, självkänsla och självförtroende på ett negativt sätt och kan skapa självskadebeteende hos dem.

Mobbning har både långsiktiga och kortsiktiga effekter på en utsatt enligt Ellmin (2004). De kortsiktiga effekterna är de skador som Høiby m.fl. (2007) beskriver. De långsiktiga effekterna kan innebära ångest, depression och slutligen självmordsförsök för den som blir utsatt för mobbning.

Barn som blir utsatt för mobbning dagligen och bli kallad fula ord som dumma, konstiga, äckliga, värdelösa och så vidare riskerar att utveckla en sådan bild av sig själv menar Høiby (2004). Ibland händer det att när ett barn mobbas och berättar det för en vuxen i skolan, får de inget stöd. Skolpersonalen kan ha tanken att barnet provocerar andra barn eller skapar irritation och därför kallar de barnet klängig enligt Høiby. Barn som blir mobbad är inte klängiga enligt Høiby, dock söker de trygghet hos vuxna när de blir mobbad. Enligt Høiby i en grupp där det förekommer mobbning förändras stämningen för alla och alla påverkas. Barn i sådana grupper förlöjligas av mobbaren och istället för att dessa barn ska fokusera på lärande, fokuserar de på att inte förnedras av mobbare. Det kan påverka klassrummets klimat och trygghet och på så sätt utvecklar ett obehagligt klimat (Høiby,2004). Läraren bör i detta fall använda sig av sin pedagogiska kompetens och stoppa mobbaren i god tid. Detta kan i värsta fall leda till att mobbaren dominera hela gruppen och eleverna tappar respekt och förtroende för sin lärare (Høiby,2004).

Ett barn som blir utsatt för mobbning inte mår bra. Oavsett hur barnet reagerar leder mobbning till stress för barnet. Denna stress kan orsaka både sömnsvårigheter och mardrömmar enligt Hallberg (2016). Mobbning kan i värsta fall leda till posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som är en psykisk sjukdom. En del av barn som lider av PTSD kan må bättre efter att de ha fått rätt behandling men inte alla. Barn som blir mobbad kan ha mardrömmar, sömnsvårigheter och koncentrationssvårigheter resten av sitt liv (Hallberg ,2016).

4.6 Förebyggandearbete på olika nivåer

Mobbning är ett komplex fenomen som enligt forskarna ska förebyggas på olika nivåer. Här nedan beskrivs hur skolan bör arbeta för att förebygga och stoppa mobbning.

4.6.1 Förebyggande arbete på klassnivå

När det gäller arbete på klassnivå är det läraren som är mest i kontakt med elever. Därför anses det enligt forskarna att lärarna har ett stort ansvar till att använda olika strategier i klassrummet för att förebygga mobbning. Alla de ovan nämnda forskare är överens om att den minste kränkning måste tas på allvar och måste utredas och stoppas.

Höiby (2004) förklarar att det finns olika anledningar till att skolan inte kan stoppa mobbning. Han menar att lärarna inte tar mobbningssituationer på allvar och reagerar inte som de ska. Det förekommer också att lärarna oftast försöker byta barnets klass och detta är enligt dem ett sätt att hantera mobbningssituationen. Detta löser inte situationen förklarar Höiby. Anledningen till detta enligt Höiby är att en mobbare är ett sådant barn som behöver dominera andra barn vilket ger upphov till att mobbaren kommer att utsätta ett annat barn för mobbning. För att läraren kunna stoppa mobbning måste hen skapa en positiv gemenskap i klassrummet och förbättra sin relation med sina elever förklarar Höiby. Genom att acceptera och bekräfta alla elever och bemöta de med respekt kommer alla barn att känna sig trygga och sedda enligt Höiby. Barn kan ändra på sitt beteende och lär sig styra sina känslor om de uppmuntras till detta och vissa barn lär sig det hemma men inte alla menar Höiby. Lärarna är därför ansvariga för att utveckla elevernas sociala beteende genom att lära dem hur man behandlar varandra och hur man kan vara en bra kompis förklarar Höiby. Ett socialt beteende är en färdighet som alla andra färdigheter som kan utvecklas med vuxenstöd menar Höiby. Detta kan lärare göra genom att gå in i sin ledarroll och klargöra och förmedla de normer som gäller i gruppen förklarar Höiby.

Läraren måste också arbeta med sig själv och sitt beteende menar Höiby. Eftersom lärare har daglig kontakt med elever, påverkar lärarens attityd elevernas attityder enligt Höiby. Om läraren ska ta en negativ inställning mot mobbning, visas samma beteende hos eleverna menar Höiby. Vidare beskriver Höiby att klassmöte är också ett effektivt sätt att använda som strategi för att förebygga mobbning i skolan. Det är viktigt att när läraren arbetar förebyggande mot mobbning ska lärarna arbeta kontinuerligt med det och följa resultatet av sitt arbete beskriver Höiby. Det är stor risk enligt Höiby att mobbningen kan förekomma igen om läraren inte arbetar med det kontinuerligt.

Høiby m.fl. (2007) beskriver klassmötet som ett verktyg som läraren kan använda i klassrummet för att förebygga mobbning. Ett klassmöte är ett sådant möte som styrs av lärare och samtal och dialog ligger i centrum i mötet enligt Höiby. Det finns två typer av klassmöte förklarar Høiby m.fl. problemlösande klassmöte och öppet klassmöte. Problemlösande klassmöte är ett sådant möte som lärare kan ha med eleverna när ett problem uppstår förklarar Høiby m.fl. Öppna klassmötet är ett sådant möte som lärare kan ha med elever minst en gång i vecka under hela året enligt Høiby m.fl. Enligt författarna är det viktigt att läraren ska lyssna på alla barn utan att avbryta dem och att läraren ger de tysta och blyga barnen möjlighet att delta i konversationen när de har ett klassmöte. Genom klassmöten blir barn medvetna om de normer som gäller i klassrummet och utvecklar de färdigheter som krävs för att alla ska må bra och känna sig trygga. Samtalet enligt Høiby m.fl. kan handla till exempel om klassregler där eleverna ska uppmuntras och tränas i att utveckla färdigheter som att ta ansvar, arbeta

tillsammans för att motverka mobbning, följa de vanliga klassrummets regler, kommunicera med varandra och agera på ett sätt som inte känns störande för andra barn.

Olsson (2013) i likhet med andra författarna menar att mobbning kan förebyggas när elevers relationer förbättras och menar därför att vänskapssystemet är en bra strategi att använda i skolor. Mobbning sker oftast utanför klassrummet som på skolgården i korridorerna och på platser där lärarna inte befinner sig. För att förebygga mobbning på sådana platser kan skolpersonalen låta en äldre elev ta hand om en yngre elev och stödja denne med vägledning. När ett barn har ett äldre barn i sin sida blir risken att utsättas för övergrepp mindre (Olsson, 2013).

Ett annat sätt att förebygga mobbning i skolan är att låta lärarna skriva i dagbok under rasten enligt Jenningar (2015). Lärarna ska dokumentera allt som händer under rasten rekommenderar Jenningar. Det blir lättare att upptäcka mobbning när läraren läser anteckningar enligt Jenningar.

4.6.2 Förebyggande arbete på skolnivå

Forskarna beskriver mobbning som ett komplext fenomen som en lärare inte kan motverka ensam på egen hand. För att skolan ska kunna förebygga detta fenomen måste skolpersonalen arbeta som en grupp. Enligt Jenningar (2015) mobbning är ett av skolans stora problem och därför bör skolan ha nolltolerans mot den. För att skolan ska kunna stoppa mobbning måste skolan ha rutiner, struktur och ledarskap. Enligt Jenningar under 70-, 80- och 90 talet använde skolor en metod som Anatol Pikas hade upptäckt. Anatol Pikas är en av forskarna som genomförde studier om mobbning under 70-, 80-, och 90 talet. Metoden kallas "Gemensamt bekymmer" och enligt den här metoden var både mobbare och den utsatte lika ansvariga för övergreppet. Jenningar (2015) i likhet med Höiby(2004) har en åsikt att det är fel och slöseri med tid att skolpersonalen ska söka eventuella fel hos den som är utsatt. Istället menar Jenningar att skolpersonalen använda sin tid på att hitta de brister som finns i skolorganisationen. För att skolan ska kunna förebygga mobbning ska skolan ändra på skolsystemet och utgå från ett barnperspektiv för att lösa problemet.

Det behövs ett antimobbningsprogram i skolan enligt Höiby (2004) och detta program kan skapas med hjälp av skollledning alltså skolans rektor, lärare, skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog och även föräldrar. Likabehandlingsplaner skrivs främst av skolans ledning och där skriver rektorn de rutiner som skolpersonalen ska gå tillväga för att förebygga och stoppa mobbning (Höiby,2004). Föräldrarna har samma rätt som skolan och det är att slå larm när de upptäcker att deras barn blir mobbad eller fått sviktande resultat. Skolan är skyldig att utreda detta och planera åtgärder utifrån barnets behov (Höiby,2004).

Smith (2013) beskriver en effektiv strategi som heter kamratstöd. Kamratstöd innebär att skolpersonalen väljer några elever och tränar dem i hur de ska hantera interpersonella konflikter, social utestängning och mobbning på ett icke-våldsamt sätt. De valda elever ska under raster leta efter elever som är upprörda eller ensamma för att inkludera de i strukturerade spel och aktiviteter. Vanligtvis är den som är kamratstödare en elev från äldre klass som stödjer

en yngre elev. Enligt Smith skolor som använder kamratstöd som strategi i det förebyggande arbetet mot mobbning är mer omtänksamma och bekymrade över elevernas välbefinnande.

Olweus & Limber (2010) utvärderade Olweus metod i olika skolor i USA och mer än 20 000 elever deltog i utvärderingen. Utifrån resultaten hävdar Olweus & Limber (2010) att Olweus förebyggande program minskar mobbning i skolan och förbättrar kamrat förhållande. Författarna i likhet med Höiby (2004) och Høiby m.fl. (2007) menar att förutom att skolpersonalen ska arbeta för att förbättra elevernas relationer med varandra är det också viktigt att skolpersonalen och föräldrar visa värme och intresse för barnet. Detta då barn kan mobba i syfte med att de vill ha uppmärksamhet. När skolpersonal och föräldrar ger barnet den kärlek och uppmärksamhet hen behöver, kan barnet bli trevligare och beter sig bättre. Medan skolpersonal försöker ge uppmärksamhet och kärlek till barnet, ska skolpersonal ha i tanken om att sätta fasta gränser för vad som är acceptabelt och oacceptabelt. Anledningen till detta förklarar författarna är att barn som får för mycket kärlek och uppmärksamhet blir bortskämda och det är oftast de bortskämda barn som mobbar andra barn.

Skolan kan använda de förebyggande program som redan finns om skolan inte har en menar Hallberg (2016). Kometprogrammet, Farsta programmet och SET programmet är exempel på sådana program. Komet programmet är en typ av utbildning som är för både skolpersonal och föräldrar. Skolpersonal och föräldrar får kunskap om hur man kommunicerar med barn i skolan och hemma för att skapa en lugnare och säkrare skolmiljö för barn. Farsta programmet är ett program som används för att omedelbart stoppa den pågående mobbningen. Genom samtal som styrs av vuxna förklaras det för barnet att mobbning är oacceptabelt och måste stoppas omedelbart. SET förklaras som ett pedagogiskt program där elevernas beteende påverkas genom att påverka gruppens klimat och därigenom förebygger sociala problem och psykiska sjukdomar (Hallberg, 2016).

Ellmin (2014) nämner också några mobbningsförebyggande program såsom friends, Lions Quest, Olweus programmet Farstametoden, Skolkomet, Skolmedling och Kamratstödjare. Han förklarar att dessa metoder har både sina fördelar och nackdelar. Det som är effektivt med dessa metoder är att dessa metoder är systematiska samt att eleverna är delaktiga i arbetet. Det som gör dessa program ineffektivt är att eleverna får olika roller där de har makt till exempel i kamratstödjare där ett äldre barn tar ansvar för ett yngre barn och vägleder henne eller honom. Barn kan utnyttja sin roll och kan använda våld mot andra barn. Därför rekommenderar inte Skolverket dessa program (Ellmin, 2014).

Skolverket har också utförde en observation av fyrtio skolor under 2011. Syftet med observationen var att utvärdera de strategier som dessa fyrtio skolor använder i syfte att förebygga och motverka mobbning i sin skola. Resultaten visade att av de strategier som användes av skolorna var vissa av dem effektiva. En del strategier visade en motsatt effekt som kunde öka risken för mobbning. En del strategier har varit effektiva för att stoppa mobbning bland antingen endast flickor eller pojkar. De strategier som har varit effektiva för alla elever är elever aktiva i det förebyggande arbetet och uppföljning/utvärdering av elevernas situation. Ovan nämnde strategierna har varit effektivt för alla elever då både elever och lärare deltar i

arbetet och arbetar tillsammans för att förebygga mobbning i skolan. Strategin innebär att en vuxen guidar en grupp elever och förklarar för dem hur de ska bete sig och vad de ska göra för att inga barn ska känna sig utsatt för mobbning i skolan.

De strategier som visat sig vara effektiva vid förebyggande av mobbning bland flickor är Kooperativa lag, handhavande av mobbare, handhavande av mobbade och dokumentation av ärenden. Kooperativa lag och Dokumentation av ärenden är strategier som visade sig ha positiva effekter till minska både fysisk- och social mobbning bland flickor. De strategier som visat sig vara effektiva för att stoppa mobbning bland pojkar är Relationsfrämjande insatser mellan elever, personalutbildning, och disciplinära strategier och skolregler. Disciplinära strategier och skolregler var effektiva strategier bland pojkar eftersom de visade sig ha positiva effekter för att stoppa våld bland pojkar. Strategierna Relationsfrämjande insatser mellan elever och Personalutbildning har en positiv effekt på att minska social mobbning bland pojkar (Skolverket, 2011).

Icke-effektiva Strategier är medling, elever som aktörer och särskilda lektioner. Medling har inte varit en effektiv strategi eftersom det är en strategi som används för att lösa konflikt. Eftersom mobbning inte är en konflikt utan ett övergrepp löser inte den här strategin mobbningssituation. Särskilda lektioner är en strategi som endast ska användas när det finns mobbning i skolan. Därmed bör skolor anpassa strategin till elevernas kön och ålder. Strategin har inte varit en effektiv strategi eftersom att det visat sig att skolor som använder sig av det inte anpassar den efter elevernas behov. I vissa skolor används strategin oftast oavsett om det förekommer mobbning eller inte. När det gäller Elever som aktörer så visar Skolverkets (2011) rapport att strategin både kan vara effektiv och icke-effektiv, beroende på hur elever använder sin roll som aktör. En elev kan utnyttja sin roll som aktör och dominera andra barn, vilket riskerar till att öka mobbning. Medan en annan elev kan vara en bra aktör som kan leka med de utsatta barn som är ensam under rasterna, vilket kan minska och förebygga mobbning (Skolverket, 2011).

5. Teori

Utgångspunkt för den här studien är fenomenologi. Edmund Husserl, matematiker, var den första filosofen som visade intresse för fenomenologi och studerade ämnet (Brinkkjaer & Høyen, 2013). Anledningen till varför man talar om olika teorier är eftersom det finns ett mål bakom varje teori. Målet med fenomenologi är att fånga olika individers förståelse kring mänsklig erfarenheter. I den här studie handlar det om lärarnas förståelse kring fenomenet mobbning. Fenomenologi är en undersökningsmetod som studerar hur vi upplever ett fenomen på ett systematiskt sätt. En forskare gör detta genom att beskriva hur människor upplever saker och vilka erfarenheter människor har av fenomenet i en viss situation. (Brinkkjaer & Høyen, 2013). Vidare beskriver Brinkkjaer & Høyen, att genom en fenomenologisk undersökning kan en forskare få en tydligare bild av ett fenomen. För att fenomenologi strävar efter att lyfta fram det osynliga fenomenet och göra det synligt för den som undersöker fenomenet och synliggöra den verklighet som står bakom olika roller. Enligt Brinkkjaer & Høyen innebär "olika roller" en grupp av människor som har olika yrke men upplever samma fenomen, antingen på samma

sätt eller på ett annorlunda sätt. Det innebär att genom dessa människors erfarenheter kan forskare få en tydligare bild av det osynliga fenomenet. Människor blir medveten om olika fenomen när människor tänker, känner och upplever de (Kvale & Brinkmann, 2014). Vidare beskriver författarna att det är tack vare de erfarna erfarenheterna av olika fenomen som vi människor har, lärde vi oss att bete oss lämpligt i olika situationer. Numera har vi tillgång till böcker och artiklar för att söka information, detta fanns inte från början. Detta är de upplevelserna som mänskliga individer innan oss har upplevt. De tillskrev sina upplevelser i mening och förde det vidare till oss. Idag läser vi om deras erfarenheter och upptäcker världen genom deras ögon och jämför dem med våra förväntningar. Vi ökar vår kunskap med hjälp av böcker och artiklar och lär oss hur vi ska agera i liknande situationer. Det som vi lär oss och det vi upplever idag berättar vi om till andra och processen fortsätter. Detta är ett sätt att bygga vidare och utveckla kunskap, fenomenologin studerar sådan kunskap (Kvale & Brinkmann, 2014).

När forskare väljer fenomenologi som undersökningsmetod fokuserar forskare på att undersöka kvalitet snarare än kvantitet och dess orsaker (Krok, 2007). I denna studie används fenomenologi för att undersöka hur lärare arbetar förebyggande snarare än varför lärare arbetar förebyggande. En av frågorna i den här studien är Vilken syn har lärarna på begreppet mobbning...? Som beskrivs ovan handlar fenomenologi om att fånga individs förståelse kring fenomenet. Lärarna har redan sett och upplevt mobbning tidigare. För att lärare ska kunna svara på ovan beskrivna fråga behöver lärare utgå från tidigare erfarenheter och beskriva hur de ser på fenomenet. Fenomenologi handlar också om hur människor agerar i liknande situationer vilket är svar på min andra forskningsfrågan som är Vilka metoder använder lärarna för att förebygga mobbning i skolan. Lärare svarar på frågan genom att beskriva hur de gör och hur de agerar i sådana situationer. Enligt teorin ser individen på ett fenomen på olika sätt och tolkar det på olika sätt. Människor reagerar i olika situationer på olika sätt och har beskrivit sina upplevelser på olika sätt. Fenomenologin gör det möjligt att studera variationer, det vill säga att studera likheter och skillnader mellan individers erfarenheter. Vilket i sin tur öppnar möjligheter till bredare och djupare kunskap. Varje lärare och varje forskare beskriver fenomenet mobbning utifrån sin erfarenhet och deras beskrivning av fenomenet är unik för denna studie. Det är denna aspekt av fenomenologin som ligger till grund för denna studie.

6. Metod

I den här avsnittet diskuteras vilken metod som används för att samla in data, vilket urval och vilka avgränsningar som gjorts bland annat.

6.1 Val av metod och genomföran

Insamlingen av data sker på olika sätt i en vetenskaplig studie. I den här studie ligger fokus på respondenternas åsikt och erfarenheter och därför valdes intervju som metod (Bryman, 2018). Intervju är en metod som gör det möjligt för en forskare att undersöka respondentens attityd, vilka normer och åsikter respondenten har samt att samla in data om hur respondenten beter sig i en specifik situation. Därmed valdes kvalitativ semistrukturerad intervju som metod för undersökningen av den här studien. Denna metod för att samla in empiriska data när forskaren

vill använda ord för att beskriva ett fenomen istället för att använda siffror och statistik.(Bryman, 2018). Siffror och statistik använder en författare i sin undersökning när hen genomför en kvantitativ strukturerad intervju. Författaren använde sig inte av kvalitativa strukturerade intervjuer som metod eftersom man inte har möjlighet att ställa förföljda frågor när man använder kvalitativa strukturerade intervjuer som metod (Bryman, 2018).

När intervjuerna genomfördes användes en intervjuguide. Intervjuguiden har utformats i syfte att få svar på forskningsfrågor och därigenom uppnå syftet med studien. Frågorna utformades på ett sätt som ska vara öppna istället för att vara dömande. Mobbning är ett känsligt ämne och därför är det viktigt att undvika sådana frågor. Dömande frågor gör att respondenterna känner sig obekväma när de svarar på frågorna enligt Kvale & Brinkmann (2014).

Respondenterna intervjuades enskilt och varje intervju varade i cirka 30–40 minuter. Intervjuerna genomfördes i de skolor där de valda lärarna arbetar. När lärarna intervjuades lyssnade författaren noga på respondenternas svar utan att uttrycka sin åsikt. Detta gjorde författaren för att vara objektiv och inte påverka respondenternas svar. Intervjuerna spelades in och bearbetades senare genom att författaren lyssnade noga på dem flera gånger och skrev ner varje ord lärarna berättade. Efter att författaren var klar med att skriva ner data, gick författaren igenom och kontrollerade så att allt stämde överens med det lärarna hade berättat. Författaren i nästa steg läste noggrant den insamlade empirin upprepade gånger. Författaren markerade sedan det som var relevant för studiens syfte och det som gav svar på frågor med färgpennor. Författaren sökte sedan efter mönster i lärarnas svar och efter att ha hittat mönster i lärarnas svar delade författaren in materialet i olika teman. Det framkom sex olika tema från respondenternas svar som redovisas i avsnittet presentation av resultat som rubrik.

Alla vetenskapliga metoder har både sina för- och nackdelar. Fördelen med den semistrukturerade intervjun är att forskare utgår från en intervjuguide, vilket i sin tur gör intervjuerna mer strukturerade. Det gör att både intervjuaren och de som intervjuas känner sig avslappnade. Forskare har möjlighet att använda förföljda frågor också både under intervjun och även efter att intervjuerna har genomförts. När det gäller respondenterna har de friheten och flexibiliteten att svara på frågor i den ordning de vill(Kvale & Brinkmann, 2014). Nackdelen med den semistrukturerade intervjun är att eftersom det är få lärare som deltar i intervjun är det inte möjligt att generalisera studiens resultat. Eftersom dessa få lärare inte kan representera alla lärares sätt att förebygga mobbning i skolan (Bryman 2018).

6.2 Urval

Den här studien är avgränsad till att genomföras i två svenska grundskolor. Skolorna ligger i västra delen av Sverige. Båda skolorna som valdes ut är mångkulturella skolor vilket innebär att elever som går i dessa skolor har olika bakgrund, kultur och talar flera språk än svenska. Dessa två skolor valdes ut, eftersom trots att eleverna är mångkulturella och från olika länder som delar olika normer, trivs de i sin skola. Skribenten både hörde och upplevde att eleverna trivdes i de utvalda skolorna när skribenten genomfört sin praktik på dessa skolor. De lärare som valdes ut till intervju i dessa skolor valdes ut utifrån kravet att dessa lärare ska vara

verksamma lärare i årskurs 1-6. Lärarna ska dessutom vara utbildade lärare och ha några års undervisningserfarenhet.

Kvale och Brinkmann (2014) menar att när man väljer respondenter ska man välja de som kan besvara forskningsfrågor. Om fel respondent väljs ut, finns det en stor risk att inte få svar på forskningsfrågor, vilket i sin tur gör det svårt att dra slutsatser från studien. Eftersom lärarna har dagliga kontakt med eleverna och det är lärarna som känner till vilka egenskaper olika elever har, vilka är de elever som riskerar att bli utsatt för mobbning, vilka som kan mobba samt hur man hanterar de olika mobbning situationerna. Därför valdes lärarna för intervju. Lärarna som intervjuades arbetar med elever som går i årskurs ett till årskurs sex och har både lärarutbildning och flera års erfarenhet av undervisning i grundskola. Studien begränsades till att utföras i grundskola för att författaren ska arbeta inom grundskolor i framtiden.

6.3 Tillförlitlighet

En vetenskaplig studie måste uppfylla tillförlitlighetskrav för att den ska vara vetenskaplig. Tillförlighet innebär trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet. Citat som används från lärarnas intervju i den här studien ökar studiens trovärdighet. Två av sex lärare berättade att de själva blivit utsatt för mobbning på grund av deras utseende. De berättade om deras personliga erfarenhet av att blivit mobbad. Detta ökar till en del studiens krav på överförbarheten. Eftersom i den här studien intervjuades bara sex lärare är risken stor till att studien inte kommer fram till samma resultat om studien ska genomföras igen. En studie behöver ett stort antal respondenter för att den kunna uppnå samma resultat vid genomförande (Bryman, 2018).

6.4 Generaliserbarhet

En vetenskaplig studie kan vara generaliserbar om den ska uppfylla vissa krav. Bryman (2018) menar att när man gör en vetenskaplig undersökning, gör man olika urval. Till exempel hur många respondenter som ska delta i undersökningen, vilka ska delta i undersökning samt vilka metod ska användas för att genomföra studien. Studier där ett litet antal respondenter deltar uppnår de inte kravet på generaliserbarhet. Författaren beskriver vidare att när forskarna vill generalisera studiens resultat till andra grupper eller andra situationer utför de vanligtvis en kvantitativ analys av samlade data. Eftersom ett stort antal respondenter inte har deltagit i den här studien och studien använder sig inte heller av en kvantitativ analys uppfyller inte studien kravet på generalisering.

6.7 Etiska övervägande

Enligt vetenskapsrådet (2002) finns det fyra krav vilket är samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskrav och nyttjandekravet som ska följas och uppfyllas när man utför studier inom samhällsvetenskaplig forskning. Samtycke och informationskravet uppfylldes genom ett brev som skickades via mejl till både skolans rektor. I brevet har författaren beskrivit syftet med intervjuerna och uppsatsen. Några lärare som frivillig ville bli intervjuad kontaktades via mejl för att komma överens om en tid för intervju. Samtyckeskravet uppfylldes när lärarna informerades om att deras ljud kommer att spelas in och när de tillfrågades om det var okej att spela in deras intervju. Intervjuerna startades med en kort

presentation av författare och därefter förklarades syftet med intervjuerna kort. Lärarna informerades också om att de kan avbryta intervjun när de vill och känner för det och kan välja att inte svara på de frågor som dem inte tycker är lämpliga att svara på. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att författaren förklarade för lärarna att varken deras namn eller skol namn kommer att anges i uppsatsen. Därför kallades lärarna för lärare (1) respektive (2) och så vidare i uppsatsen. Nyttjandekravet uppfylldes genom att författaren förtydligade för lärarna att ingen annan kommer att ha tillgång till data, som samlas in från intervjun förutom författaren själv och att intervjuerna kommer endast att användas i analysen i detta examensarbete.

6.8 Analysmetod

För att analysera den samlade empiri data valdes en tematisk analys i den här studien. Tematisk analys används som metod för att identifiera och analysera samband och mönster i det empiriska data som samlades in genom intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2014). För att göra en tematisk analys transkriberades varje ord som lärarna berättade under intervjuerna. Författaren genom omläsning identifierade centrala och återkommande teman. Av teman valdes sex teman ut. Detta för att dessa sex teman ledde till svar på forskningsfrågor. Dessa sex teman presenteras och redovisas som en rubrik i avsnittet presentation av resultat. I relation till tidigare forskning analyseras och diskuteras det valda teman i studiens sista avsnitt.

8. Presentation av Resultat

Som diskuterats ovan med hjälp av tematisk analys delades den insamlade empirin upp i sex teman och här presenteras varje tema som en rubrik. Det första temat handlar om vad lärare har för syn på begreppet mobbning. Det andra temat handlar om hur lärarna beskriver någon som kan vara en mobbare och sedan vilka egenskaper ett offer kan ha. Därefter presenteras lärarnas syn på konsekvenserna av mobbning för en utsatt person och avsnittet avslutas med en presentation av metoder som lärare använder i skolan för att förebygga mobbning.

8.1 Mobbning är all form av kränkande behandling

Lärarnas åsikter överensstämmer i viss mån med forskarnas åsikter om innebörden av mobbning och vilka typer av mobbning det finns. Lärarna tycker att nätmobbning har ökat medan fysisk och psykisk mobbning har minskat i skolor. Här nedan beskrivs vilken syn lärarna har om mobbning och vilka typer av mobbning förekommer mest i skolor enligt dem. Lärare (2) förklarar att mobbningen kan förekomma på olika sätt och det beror på barns ålder och situation. Hon menar att fysisk, psykisk och sexuell och nätmobbning är mer vanligare mellan äldre barn medan verbal mobbning är vanligare bland yngre barn. Hon definierar mobbning på följande sätt:

Att man säger fula ord till varandra, men de som leker tillsammans tycker att det är helt ok och det är även utmaningen och sen kanske finns det någon i gruppen som tycker att det är obehaglig och tycker inte om det, men vågar inte säga det. Lärare (2)

Enligt citaten att säga fula ord till varandra räknas som mobbning för läraren (2). Läraren säger ingenting om huruvida händelsen upprepar sig eller inte, men säger att barn kan säga fula ord till varandra när de leker och det kan vara både mobbning och för skoj skull. Det är upp till varje barn om hur de tolkar orden.

Lärare (3) nämner samma typer av mobbning som lärare (2) nämner och förklarar att psykisk mobbning som utfrysning är mest vanlig bland flickor och fysisk mobbning som våld är mest vanlig bland pojkar. Hon definierar mobbning på följande sätt:

Mobbning börjar med utfrysning, man blir kallad för olika saker. Det finns fysisk mobbning som misshandel eller att man inte har någon att leka med. Lärare (3)

Lärare (3) menar att mobbning börjar med utfrysning och kan förekomma på olika sätt. Men i likhet med lärare (2) uttrycker inte att en händelse ska upprepas för att den ska kallas mobbning.

Lärare (1) i likhet med lärare (3) definierar mobbning som utfrysning och förklarar att när det gäller mobbning i skolan så upplever barnen oftast att de blir utfrysad, vilket innebär att barn har ingen att leka med.

Tre andra lärare (lärare 4, lärare 5, lärare 6) har samma åsikter som ovan nämnde lärarna när det gäller mobbnings definition och att det förekommer olika sätt att mobba någon. Lärarna förklarar att det är svårt att definiera mobbning men berättar att nätmobbningen förekommer mest.

Alla lärarna beskriver alla typer av kränkande behandling som mobbning oavsett om den upprepar sig eller inte. Lärarnas beskrivning av mobbning stämmer inte med forskarnas beskrivning av mobbning eftersom en händelse inte är mobbning enligt forskarna i studien om den inte upprepas. Alla lärarna tror att mobbning förekommer på olika sätt. Lärarna nämner de olika typer av mobbning som forskarna i den valda litteratur uppger. Lärare (2) skiljer verbal mobbning från psykisk mobbning medan forskarna är överens i att verbal mobbning är också en typ av psykisk mobbning.

8.2 En mobbare är ett barn eller en vuxen som är osäker på sig själv

Lärarna beskriver en mobbare på olika sätt men det som alla lärarna har gemensamt i sina beskrivningar är att den som är mobbare är ett barn som är osäker. Lärare (1) beskriver en mobbare på följande sätt:

De är lite osäkra och har dåligt självförtroende. De mår inte bra själva. Det handlar om gruppträck också. De försöker vara coola inför de andra och de söker uppmärksamhet på ett fel sätt. Istället för att vara snäll, är de elaka då skapar de roller. Sen blir det svårt. Har man blivit en person, blivit en elak person blir det svårt att sluta vara denna person. Ju längre tid det går desto svårare det är att sluta. Lärare (1)

I citaten ovan beskriver lärare (1) en mobbare ett barn som är osäker och har dåligt självförtroende. Läraren menar att barnet blir elak genom att mobba andra barn och att det blir

svårt för sådana barn att uppföra sig bättre och vara trevliga. Barn blir elak och mobbar andra barn för att barnet behöver uppmärksamhet. Läraren beskriver inte att på vilket sätt barnet söker uppmärksamhet eller vad gör dem i så fall för att hjälpa barnet.

Lärare (2) förklarar att

En mobbare kan vara vem som helst och kan ha olika egenskaper berättar att Vem som helst kan mobba. Ibland kan det handla om att man är osäker på sig själv, är avundsjuk, man saknar något och tar ut det på någon annan. Det kan vara blandat men jag tror att det handlar om att individen eller gruppen har något som de andra individ eller grupp inte har och då blir det en dålig balans.
Lärare (2)

Lärare (3), lärare (4) och lärare (5) i likhet med lärare (2) menar att en mobbare är ett barn som är osäker på sig själv och att barnet är avundsjuk och mobbar för att hen inte har något som den person som hen mobbar har. Vidare berättar lärare (4) att en mobbare försöker ta saker från andra barn med våld vilket leder till mobbning.

Lärare (6) förklarar att det är svårt att förklara vilka egenskaper en mobbare kan ha för att barn ibland deltar i mobbning för att de är rädda för att inte förlora sina vänner. Det kan också hända att barn tar mobbarens sida och mobbar ett annat barn för att barnet är rädd att om hen inte stöttar mobbaren riskerar hen att bli mobbad själv.

Som beskrivs ovan har lärarna olika åsikter om egenskaper som kan känneteckna ett barn som mobbar. Lärarna berättar att barn som behöver uppmärksamhet eller barn som saknar något som ett annat barn har, kan vara mobbare. En egenskap som alla lärare tycker beskriver en mobbare är osäkerhet. Lärare tror att en mobbare är ett barn som är osäker på sig själv. Ingen av de egenskaper som lärare använder för att beskriva en mobbare stämmer överens med de egenskaper som forskare använder i de valda litteraturen för att beskriva en mobbare. Enligt Høiby (2004) barn som saknar empati är barn som mobbar. Hallberg (2016) menar att barn som har högre social status kan vara barn som mobbar medan enligt Høiby m.fl. (2007) vem som helst kan vara mobbare.

8.3 Barn som bryter mot normer riskerar att bli utsatta för mobbning

Lärarna beskriver den utsatte på olika sätt, men enligt deras definition tycks eleven eller barnet som är mest utsatt för mobbning vara den som bryter mot normer. Samtliga lärare menar att ett barn som bryter normen blir utfrysta och mobbningen börjar oftast med utfrysning. Läraren (2) beskriver att ett barn kan bli mobbad för hur hen klär sig, hur hen betar sig eller även vilken typ av musik hen tycker om. Detta för att en norm kan påverka allt någon gör. Lärare (6) beskriver en utsatta individer på följande sätt:

Elever som är duktiga verbalt blir mest mobbad eller barn som är duktig i skolan. Så länge barn går utanför normen till exempel ett barn som är kille vill leka med flickor eller en flicka vill leka exempelvis fotboll eller har dåligt självförtroende. De tror inte på sig själv och därför visar de en annan sida än normen. Lärare, (6)

Lärare (6) håller med lärare (2) när det gäller att barn som bryta normer kan bli utsatt för mobbning. Lärare (6) menar att även barn som är verbalt duktiga kan bli utsatt för mobbning. Till skillnad från lärare (6) förklarar lärare (4) att skolorna idag har blivit mångkulturell och detta innebär att lärare träffar elever från olika delar av världen. Lärare (4) berättar vidare att mångkulturalitet i skolorna gör att arbetet i skolor blir både spännande och utmanande speciellt när det gäller arbetet med elever som har språkliga svårigheter. Det finns elever som kan ingenting när det gäller språket då har dessa barn väldigt svårt att uttrycka sig och skaffa sig vänner enligt lärare (4). Dessa barns beteende skiljer sig från andra barn och oftast är det dessa barn som riskerar att bli mobbad (lärare, 4). Lärare (1) beskriver en utsatt individ ur ett annat perspektiv och uppger att:

Det är barn som oftast vågar inte berätta för oss vuxna. De barn som tänker att de inte har en vuxen att lita på, antingen är de inte trygga hemma eller att de inte har en mamma eller pappa som ger dem kärlek, berömmar dem och ser de som barn, men i generellt sätt är det svårt att säga. Lärare (1)

Lärare (1) menar att barn som får mindre kärlek och mindre uppmärksamhet från sina föräldrar riskerar bli utsatt för mobbning.

Lärare (3) och lärare (5) är eniga i att vem som helst kan bli utsatt för mobbning och det har ingenting att göra med att hur ett barn ser ut eller hur ett barn beter sig. Både lärare (3) och lärare (5) diskuterar att varje klass har olika normer och när ett barn bryter det medvetet eller omedvetet kan barnet mobbas oavsett vilken bakgrund eller kultur barnet har. Lärarna beskriver olika egenskaper som kan känneteckna ett barn som riskerar bli utsatt för mobbning. Lärare (4) berättar till exempel att barn som har språkliga svårigheter kan bli utsatt för mobbning. Detta är något som Hallberg (2016) också beskriver som menar att eftersom dessa barn har svårt att både uttrycka sig och tolka vad andra barn säger till dem, riskerar de att bli utsatt för mobbning. Lärare (1) förklarar att barn som får mindre uppmärksamhet, känner sig ensam och hopplös och därför riskerar att bli mobbad. Smith (2016) till skillnad från lärare (1) tror att barn som kommer från familjer där de får för mycket uppmärksamhet och hjälp med nästan allt från sina föräldrar, riskerar att bli mobbade. Eftersom dessa barn inte får möjlighet att utveckla sig och lär sig att ta hand om- och skydda sig själva. Vissa lärare som lärare (3) och lärare (5) tror att barn inte behöver vara annorlunda för att bli mobbade, vem som helst kan bli mobbad och detta är något som Jennings (2015) håller med.

8.4 Konsekvenser av mobbning

I frågan om vilka konsekvenser som mobbning kan ha för en utsatt svarade alla lärare att eleven mår dåligt och känner sig ensam. Samtliga lärare förklarar att barn påverkas av mobbning på olika sätt. De menar att barn förlorar sina vänner och känner sig ensamma och hopplösa. Enligt respondenterna i studien barn som inte har vänner i skolan har de inte heller intressen av att gå till skolan. När det gäller deras betyg är alla lärare överens om att barn som blir mobbad kan få sämre betyg och att detta förmodligen kan bero på koncentrationssvårigheter eller frånvaro från skolan. Lärare (2) och lärare (1) berättar att man får en känsla av att man inte duger och detta

påverkar deras självkänsla. De menar att barn som är utsatt för mobbning har därför dålig självkänsla och självförtroende.

Förutom lärare (5) berättar nästan alla lärare att barn känner sig utanför och kommer att må dåligt både fysisk och psykisk och detta leder till att de vill undvika att komma till skolan för att slippa bli mobbad. Lärare (3) berättar att barn kommer från olika familjer. För vissa barn är skolan det enda stället där de kan träffa andra och glömma de problem de har hemma. När sådana barn mobbas vet de nästan inte vart de ska ta vägen då de befinner sig inom samma problem både hemma och i skolan. Förutom att barnet mår dåligt på grund av mobbning, kommer barnet att må dåligt av att skolan inte är trygga för dem.

Samtliga lärare förklarar tydligt att barn som utsätts för mobbning får konsekvenser på olika sätt vilket stämmer överens om samtliga forskare uppger. Detta är då barn kommer att må dåligt både fysisk och psykisk när de blir mobbad. Lärare (6) menar att det är tydligt att barn med dåliga betyg som går ut ur skolan har mindre möjligheter till en bättre framtid. Det är därför skolor måste ha nolltolerans när det gäller mobbning och ha ett fungerande förebyggande plan mot mobbning.

8.4 Förebyggande arbete på klassnivå

Samtliga intervjuade lärare i likhet med samtliga ovannämnde forskare är eniga i att mobbning kan förebyggas genom att förbättra elevernas sociala relationer med varandra. När elever har goda relationer med varandra respekterar de varandra och förstår dem varandra och då blir risken för mobbning mindre. Lärare (6) förklarar att när man vill förebygga mobbning i skolan och vill arbeta förebyggande är det viktigt att man som lärare är medveten om vad man ska göra samt hur man ska göra det. Läraren menar att när man är medveten om vad mobbning innebär, upptäcker man det tidigt och förebygger och stoppar det innan det orsakar stora skador för den som är utsatt för det. Hen menar att lärare kan förbättra elevernas relationer med varandra genom att arbeta med värdegrund special när läraren arbetar med små barn. Eleverna lär sig till exempel hur man är en god vän, hur man beter sig mot sina kamrater, att acceptera varandra oavsett bakgrund, kultur, klass, sexualitet eller etnicitet och så vidare. Läraren förklarar vidare att ett bra sätt att förebygga mobbning är att samla in alla barn efter att de kommer in i klassrummet från rasten och fråga dem hur rasten har varit.

Lärare (6) beskriver att

Det är vanligt att ett barn räcker upp handen och berättar att hen inte fick delta i spelet eller någon kallade detta för något fult. Lärare (6)

Lärare (6) i likhet med ovannämnde forskare menar att som lärare måste man ta det på allvar och prata med den eleven som var otrevlig mot ett annat barn. Läraren påpekar också att som lärare måste man ha koll på barn både på individ- och gruppnivå. När det gäller individnivå kan man byta elevernas plats flera gånger om året. Därmed får dessa elever en möjlighet att lära känna nya personer och skaffa nya vänner. När det gäller gruppnivå måste lärare vara medvetna om att alla i en grupp ska trivas i gruppen. Det händer oftast att ett barn inte passar in i en grupp

eller trivs bra. Det är lärarens ansvar att placera denne i en grupp där hen passar bra och trivs bra. När barn trivs bra i sin grupp kan barnet koncentrera bättre och lär sig bättre.

Lärare (4) berättar att skolan har en handlingsplan mot mobbning och kränkning och i likhet med Hallberg (2016) menar hon att alla som arbetar i skolan måste följa den. I handlingsplanen anges bland annat att elever och föräldrar också måste involveras i förebyggande arbete mot mobbning. Det är lärarens ansvar att göra dem delaktiga och berättar att lärarna tar kontakt med föräldrar när ett barn mobbar ett annat barn och tillsammans med föräldrar försöker de stoppa mobbning.

Lärare (1) menar att för att förebygga mobbning skapar hen tillsammans med eleverna regler för hur man ska vara med varandra. Detta för att alla ska trivas i skolan. Läraren berättar att hen själv blivit mobbad för hennes utseende. Hen därför utifrån den erfarenhet som hen har av mobbning arbetar mycket med eleverna för att de ska lära sig att acceptera varandra som de är. Läraren berättar att

Jag är väldigt noga med att berätta för mina barn att vi är bra som vi är. Att vi är olika och det är helt ok för att om alla tyckte om samma sak så hade det varit väldigt tråkigt. Lärare (1)

Samtliga lärare i liket med Höiby (2004) förklarade att ha samtal med elever regelbundet om vad som är acceptabelt och vad som inte är acceptabelt beteende i skolan är också ett bra sätt att minska risken för mobbning. Lärarna är eniga med Höiby (20024) när det gäller att barn lär sig och kan ändra på sitt beteende om vuxna tar sitt ansvar och vägleder dem. Lärare (2) berättar att:

Eftersom jag har det i bakgrund, tolererar jag inga trakasserier överhuvudtaget. Jag försöker hitta på den hela tiden sen om jag jobbar på rätt sätt eller inte, vet jag inte för att barn är barn. Och det handlar alltid om att prata om känslor hur han eller hon känner i den situationen. Är det ett upprepande beteende så går jag till rektor och frågar hur jag ska gå tillväga för jag tycker inte det är något jag kan lösa själv. Lärare (2)

Lärare (2) menar att för att barn inte ska uppleva mobbning pratar vi mycket om känslor och om familjer och att man ska acceptera varandra både i skolan och utanför skolan. Hen menar att för att barn ska kunna komma till en vuxen och berätta om sina känslor, är det viktigt att man som lärare ska kunna skapa bra relationer med sina elever. När barn har bra relation med sin lärare känner barnet sig trygg i skolan, oavsett i vilken ålder hen är. Hen påpekar att när barn är små är det lätt att bygga bra relationer med dem. Ju äldre barnen blir, blir det svårare att skapa en bra relation med dem. Det är därför mobbning förekommer mest bland de äldre barnen. De har inte en bra relation med de vuxna och därför litar de inte på de vuxna och berättar inte om det, menar läraren. Läraren förklarar att man kan använda andra strategier också som "drama och lek" för att minska risken för mobbning i skolan. Dock ska man vara noga med att anpassa leken efter elevernas nivå. Läraren förklarar att hon dramatiserade barnkonventionen en gång men det blev abstrakt för barn att förstå. Hon påpekar att man som lärare kan visa filmer som handlar om mobbning och kan ha mycket samtal om kamratproblem efter det.

Lärare (3) menar att lärare måste vara medveten om vad som händer eleverna emellan för att kunna förebygga mobbning i skolan. Läraren ska utforma ett inkluderande arbetsklimat och skapa klassrumsregler tillsammans med dem. Läraren ska med hjälp av skolans handlingsplan skapa en policy mot kränkande behandling och använda det för att minska stressituationer, både långvariga och kortvariga stressituationer. Läraren menar vidare att klassregler, rast regler, samtal om empati och samtal om värdegrund samt tydliga regler kan hjälpa eleverna att förstå hur man ska uppföra sig både i- och utanför skolan.

Samtliga lärare förklarar att lärarna grundar sitt arbete på Lgr 11, Skollagen samt skolans egen handlingsplan mot kränkande behandling. De menar vidare att man som lärare kan använda olika gruppövningar som fyra hörns lekar o.s.v. för att förbättra elevernas relation till varandra.

Lärare (5) menar att även det är svårt att få tag på ny forskning och därmed försöker skolpersonalen sitt bästa att grunda sitt arbete på forskningar som finns. Samtidigt som lärarna använder sina erfarenheter de har om ämnet. Hen menar att i skolan arbetar de mycket med värdegrund och att skolan har trivselledare på rasterna som håller i rastaktiviteter. Det finns faddergrupper också där de äldre barnen och de yngre barnen blandas i gemensamma aktiviteter. Hen menar att skolan fokuserar på att alla ska ha bra relationer med varandra och alla ska trivas bra.

Anledningen till att mobbning inte stoppas i skolan enligt Höiby (2004) är att lärare inte tar de små konflikterna på allvar. Den här studiens resultat visar att lärarna tar den minsta konflikten på allvar och genom samtal med elever försöker de lösa det. Lärarna anser att det är viktigt för eleverna att ha goda relationer med varandra, för när eleverna har goda relationer med varandra, finns det också mindre risk av att de mobbar varandra. Lärarna försöker förbättra elevernas relation med varandra genom att arbeta med värderingar och genom samtal och klassrumsregler och därigenom minska risken för mobbning. Både Høiby m.fl. (2006), Olsson (2013) och Höiby (2014) beskriver att mobbning kan förebyggas genom att förbättra elevernas relation till varandra. Höiby beskriver olika typer av klassmöten som en strategi för lärare att använda i klassrummet för att förhindra mobbning. Detta är något som respondenterna i studien också uttrycker sig.

8.5 Förebyggande arbete på skolnivå

I en skola förutom lärare arbetar skolledning (rektor), skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog, fritidspedagoger, elevhälsoteam och elevråd. I den här uppsatsen begränsades bara rektor och föräldrarnas roll i förebyggande arbetet mot mobbning. Anledningen till detta är att lärarna berättade bara om hur rektor och föräldrar och lärare samarbetar för att förebygga mobbning i skolan. I den här uppsatsen diskuteras därför endast rektorn och föräldrarnas roll i det förebyggande arbete mot mobbning.

Lärare (1) menar att när skolpersonalen arbetar aktivt och när de är öppna mot varandra riskerar skolan mindre mobbning. Hen förklarar att det inte finns någon mobbning i skolan där hen arbetar. Både barnen och lärarna trivs mycket i skolan för att alla som arbetar på skolan tar sitt

ansvar och arbetar aktivt hela tiden. Hen förklarade vidare att elevernas föräldrar också är nöjda med skolan. De är delaktiga i det förebyggande arbetet mot mobbning. Lärarna skickar information till exempel om nätmobbning till föräldrar och ber dem att ha kontroll på sina barns internetanvändning för att stoppa nätmobbning. Läraren menar att som föräldrar kan man hjälpa mycket genom att ha kontroll på hur deras barn använder internet och sociala medier. Om ett barn mobbar ett annat barn, ber läraren föräldrarna att vägleda sitt barn, om det inte hjälper och mobbningen fortsätter, kontaktar läraren rektorn för handling. Läraren förklarar vidare att det är viktigt att ha goda relationer med barnens föräldrar för att när läraren har goda relationer med föräldrar kan läraren ta kontakt med dem när det behövs. När lärarna samarbetar med föräldrar och rektor för att stoppa mobbning, arbetar de som ett team. Denna strategi kallas Kooperativ lag enligt Skolverket (2011).

Läraren (2) berättar att skolan har ett mål och det är att alla som går i den här skolan ska bemötas med respekt oavsett vilken årskurs läraren arbetar med. Hen menar vidare att det är viktigt att vuxna ska ha förståelse för att de är förebilder och påverkar barnens beteende och därför måste uppföra sig på ett professionellt sätt. Lärarna enligt denne arbetar utifrån skolans likabehandlingsplan där de tillsammans har ett gemensamt förhållningssätt. Alla lärare ingår i ett arbetslag menar denne och tillsammans diskuterar de vad som ska göras till bättre utveckling. Skolans rektor har tydliga mål när det gäller förebyggande arbete mot mobbning och detta gör att skolans personal vet vad som förväntas av dem menar läraren. Lärarna arbetar på olika sätt för att vissa elever behöver ett speciellt bemötande men alla skolpersonal har samma mål.

Lärare (6) förklarar att lärarna arbetar tillsammans med rektorn och föräldrar utifrån skolans likabehandlingsplan och skollagen. Hen menar att de använder disciplinerade ordningsregler och konsekvenstrappan som metod för att förebygga mobbning i skolan. Skolans personal skapar trygghet utifrån en gemensam modell som skolpersonalen skapar tillsammans. Modellen består av några gemensamma mål med syftet till att alla medarbetare på skolan ska utgå från samma förhållningssätt. I likhet med de andra lärarna förklarar den här läraren också att skolans rektor jobbar effektivt när det gäller samtal om mobbning men hen tycker att skolans kuratorsarbete ska förbättras med tanke på att skolkurator ska kunna presentera strategier utifrån psykologi för klassrummet.

Lärare (5) berättar att när hen gick i skolan fanns ingen vuxen i skolan under pauserna. Nu finns det alltid en eller flera vuxna där ute som barnen kan gå till och berätta om något händer. Hon berättar vidare om hur man ska hantera olika situationer och vilken sorts relation man bör ha som lärare med fritidspedagogerna för att kunna vända sig till dem om det uppstår en konflikt, till exempel på skolgården. Lärare (4) och lärare (3) förklarar att det är personal från antimobbningsteamet som har ansvaret till att förebygga mobbning. Dock arbetar alla i skolan för att förebygga mobbning. Föräldrarna underrättas också, då de kan tala med sina barn. De informeras om vad skolpersonalen gör och vad deras roll är när det gäller deras barns och uppfostrans strategier.

Sammanfattningsvis menar lärarna att det är övervägande lärare, skolans rektor och föräldrar som samarbetar när det förekommer mobbning. Till skillnad från Hallberg (2016) som förklarar att i varje klass mobbas minst två barn varje år förklarar lärare (1) att det inte finns någon mobbning i deras skola. Det som däremot stämmer överens med varandra som lärarna och forskarna i studien har uttryckt sig är överenskommelsen om att skolans rektor har ett stort ansvar när det gäller förebyggande arbete mot mobbning. Forskare uppger att det är skolans rektor som är ansvarig för att skriva och förklara planen för likabehandling för lärare.

9. Diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka somliga lärares sätt att förebygga mobbning i skolan. Med hjälp av mina frågeställningar uppnådde jag mitt syfte. Denna studie har besvarat följande frågor: Vilken syn har lärarna på begreppet mobbning och vad för syn har lärarna om konsekvenserna som mobbning orsaker den utsatta? Vilka metoder använder lärarna för att förebygga mobbning i skolan? samt Vilka egenskaper anser lärarna kännetecknar en mobbare och den som är utsätts för mobbning? Utifrån lärarnas svar framkommer det att samtliga intervjuade lärare har nästan samma uppfattning om begreppet mobbning. De är medvetna om vad fenomenet mobbning innebär och definierar det på samma sätt. Det framkommer även av respondenternas svar, att samtliga lärare inte skiljer mobbning från en konflikt. Enligt analysen av lärarnas svar påvisas att lärarna räknar små konflikter som mobbning och behandlar dessa konflikter som mobbning. I uppsatsens litteraturoversikt diskuteras forskarnas åsikter om mobbning och det framkommer att i den valda litteraturen skiljer sig forskarnas sätt att definiera mobbning från hur lärare definierar mobbning. Samtliga forskarna som valts i denna studie betonar att mobbning skiljer sig från konflikt. Jenningar (2015), Hallberg (2006) och Höiby (2004) förklarar att konflikt inte upprepar sig men mobbning gör det och därför bör mobbning tas på allvar och behandlas och förebyggas på ett särskilt sätt. Om mobbning ska behandlas som en konflikt kommer de utsatta barnen att utsättas för allvarligare konsekvenser. Därför är det viktigt att en lärare ska skilja mobbning och en konflikt för att kunna hitta åtgärder och stödja barn som både utsätter och utsätts för mobbning (Jenningar, 2015; Hallberg, 2006; Höiby, 2004).

Lärarnas svar indikerar att de är medvetna om att eleverna kan bli mobbad på diverse sätt och de ser mobbning både som en fysisk, psykisk och verbal händelse. Lärarna tror att eleverna också mobbas sexuellt. Lärarna reflekterar dock inte över vad sexuell mobbning innebär och hur man som lärare kan förhindra en sexuell mobbning som kanske förekommer i framtiden. Det som är oroväckande är att lärarna påstår att fysisk mobbning har minskat i skolan parallellt medan nätmobbning har ökat i skolan. Lärare (1) har samma åsikt som Höiby (2004) har när det gäller att mobbning börjar med skoj. Dock skiljer deras åsikter i att lärare (1) menar att samtal om empati med en mobbare minskar risken för mobbning i skolan men enligt Höiby eftersom en mobbare saknar empati är det slöseri med tid att ha sådana samtal med ett barn som mobbar andra barn.

I samband med att eleverna får stå ut med konsekvenser när det förekommer mobbning har analysen av lärarnas svar visat att de är medvetna om hur mobbning påverkar en elev som blir

utsatt. Respondenterna beskriver hur de elever som utsätts för mobbning påverkas av mobbning kort. Lärarna däremot diskuterar inte det framtida välbefinnandet för vissa elever som utsätts för mobbning. Hallberg (2016) menar att barn kommer att må dåligt psykisk även efter att mobbning har upphört. Därmed är det viktigt för lärare att ha kunskap om de konsekvenser som mobbning kan orsaka för den utsatta både på kort- och lång sikt. Ju mer lärare har kunskap om konsekvenserna av mobbning, desto hårdare arbetar de för att förhindra det (Hallberg, 2016).

Av respondenternas svar framkommer det också att lärarna använder olika strategier i klassrummet för att förebygga mobbning på skolan. Det som är värt att notera är att alla respondenter är överens om att ett effektivt sätt att förebygga mobbning i skolan är att stärka elevernas relationer med varandra. Elevernas sociala relationer kan stärkas med varandra, genom att ha regelbundna samtal med dem och genom att arbeta med värdegrund. Att arbeta med värdegrund och att förbättra elevernas sociala relationer är ett effektivt sätt att förebygga mobbning i skolan förklaras av Höiby (2014) och Høiby m.fl. (2006) också. Hallberg (2016), Ellmin (2014) och Smith (2013) nämner olika metoder och strategier som även nämns på skolverkets hemsida såsom Lions Quest, Olweus program, Farsta program m.m. Det som är värt att notera är att ingen av de metoder och strategier som ovan nämnde forskarna och skolverket nämner nämnde de intervjuade lärarna. Även om de intervjuade lärarna inte nämnde någon av ovanstående strategier, framkommer det av resultaten att vissa lärare använder några av de ovan nämnda strategierna såsom kooperativa lag, rastvaktssystem och skolregler i sina skolor. Oavsett vilka strategier lärarna och skolans andra personal använder i skolan framkommer det från respondenternas svar att både lärarna, skolverket och forskarna har samma mål och det är att förebygga och minska mobbning i skolan.

Respondenterna har också yttrat sig i att det framkommer olikheter kring egenskaper hos mobbaren respektive den utsatte. Vissa respondenter tror att det finns somliga egenskaper som kännetecknar en mobbare och andra egenskaper som kännetecknar en person som utsätts för mobbning. Vissa av respondenter tror däremot att det inte finns någon egenskap som kännetecknar en mobbare och en person som blir utsatt för mobbning. De tror att vem som helst kan vara mobbare och vem som helst kan bli mobbad. När det gäller egenskaper som kännetecknar en mobbare och en utsatt har forskarna, liksom lärare, olika åsikter. Smith (2013), Höiby (2014) och Hellberg (2016) anser att det finns vissa egenskaper som kännetecknar en mobbare, och andra egenskaper som kännetecknar en utsatt medan Høiby m.fl. (2006) anser att vem som helst kan vara en mobbare. Det har inget med hur någon ser ut eller vilken familj bakgrund någon har. Det som är intressant är att jämföra lärarnas beskrivningar med forskarnas beskrivningar. De egenskaper lärarna tycker att en mobbare har är egenskaper som enligt forskarna en utsatt person har. En av lärarna beskriver till exempel att barn som inte känner sig trygga hemma riskerar att bli mobbad. Smith (2013) till skillnad från läraren beskriver att barn som kommer från överbeskyddande familjer riskerar att bli mobbad. För att dessa barn inte vet hur de ska skydda sig och ta hand om sig själv. Eftersom respondenterna har yttrat sig på olika sätt kring denna frågeställning och även de ovan nämnda forskare har yttrat sig olika är det svårt att ge ett konkret svar. Om man intervjuar fler lärare där utbudet på svar är fler än sex lärare kan det finnas en chans att få ett mer konkret svar.

Utifrån analys av lärarnas svar och forskarnas åsikter anser jag att det är viktigt att skolans personal ska läsa och använda den senaste forskningen när det gäller att välja en lämplig strategi för att förhindra mobbning i skolan. Det är genom forskning som lärare kan få kunskap om fördelarna och nackdelarna med de strategier de ska välja. Till exempel när skolan använder kamratstödare finns det en risk att elever utnyttjar sin makt på fel sätt. Genom att ha kunskap om detta kan lärarna ha kontroll på de äldre barnen så att de inte utnyttjar sin roll. Jag anser också att det är viktigt att skolpersonal har kunskap om vem som kan vara mobbare och vem som riskerar att bli utsatt. Genom att ha kunskap om deras egenskaper kan lärare ge det stöd en utsatt person behöver och behandla en mobbare som hen ska behandlas. Detta i sin tur minskar mobbning i skolan. Förebyggande arbetet mot mobbning är ett gemensamt arbete som ska genomföras med tålmodig och på ett strukturerat och medvetet sätt. Skolledning ska ha både långsiktig och kortsiktig plan förutom skolans handlingsplan där lärarna ska kunna vända sig till när det förekommer mobbning i skolan.

Jag kommer från ett land där varken konflikt eller mobbning tas på allvar. Lärarna använder inte metoder för att förebygga mobbning i skolan. Syftet med denna uppsats har därför varit att utveckla kunskap om metoder som lärare använder i skolan för att förebygga mobbning i skolan. I de flesta vetenskapliga artiklar som finns diskuterades en typ av metod som förebygger mobbning i skolan. Som jag diskuterade tidigare har jag valt fenomenologi som grund för mina studier eftersom fenomenologi öppnar möjligheter att studera variationer. Med detta menar jag att jag ville undersöka flera olika metoder som kan förebygga mobbning i skolan. De metoder som lärarna rekommenderar och de metoder som forskarna rekommenderar. I de utvalda böckerna har forskarna diskuterat mer än en metod och med detaljer, det vill säga hur man använder de olika metoderna, vilka är för- och nackdelar med metoder och vilka konsekvenser som har olika metoder. Det är en sådan kunskap jag behövde skaffa mig och därför valde jag böckerna som referens för min studie. Jag utvecklade min kunskap om fenomenet mobbning och som blivande lärare känner jag att jag kan bidra till att både förebygga och stoppa mobbning i skolan.

I uppsatsen behandlas och olika metoder och dess för- och nackdelar som en lärare kan använda i skolan för att förebygga mobbning. Konsekvenser av att använda en metod felaktigt har också diskuterats. Detta arbete riktar sig därför till både lärarstudenter och lärare som redan arbetar i skolan så att de med hjälp av olika metoder som passar just deras skola bidrar till att förebygga och stoppa mobbning i sin skola.

10. Metoddiskussion

Utgångspunkt för den här studien har varit fenomenologi. Fenomenologi är en vetenskapsteori som används bland annat i pedagogik. Den aspekt av fenomenologi som lyfts fram här är att se världen med lärarnas ögon och att upptäcka innebörd av mobbning samt hur lärarna arbetar för att förebygga mobbning utifrån lärarnas erfarenheter. Lärarna beskriver hur de upptäcker och hanterar mobbning utifrån sin upplevelse av fenomenet.

Syftet med den här studien har varit att undersöka utvalda lärares sätt att förebygga mobbning i skola. För att uppnå studiens mål intervjuades sex lärare från olika skolor. Fenomenologi valdes ut som undersökningsmetod eftersom fenomenologi undersöker kvalitét och meningar, inte orsaker (Brinkkjaer & Høyen 2013). Fokus i den här studien har också varit kring lärarnas tillvägagångssätt i arbete med elever som utsätts för mobbning eller utsätter andra för mobbning.

Lärarna som intervjuades har erfarenhet av mobbning. Antingen har de själva blivit mobbade eller så har de bevittnat mobbning. Bryman (2017) menar att fenomenologi inte beskriver ett fenomen utifrån forskarens åsikter. Fenomenologi beskriver och synliggör ett fenomen utifrån de upplevde erfarenheterna. I den här studien svarade lärarna på intervjufrågor utifrån sin egen erfarenhet av mobbning. När intervjuerna sammanfattades blev det tydligt kring hur lärarna beskriver mobbning och hur de arbetar för att förebygga det i skolan.

Semistrukturerade intervju valdes ut som metod. Genom att aktivt lyssna på andra individers åsikter får man djupare förståelse för hur andra uppfattar och upplever ett fenomen. Det är ett sätt att utveckla sin kunskap om fenomenet (Bryman, 2017). Vidare beskriver författaren att när forskare väljer semi-strukturerad intervju som metod har forskare möjlighet till uppföljningsfrågor. Uppföljningsfrågor gör i sin tur det möjligt för forskare att få fördjupade och tydliga svar. Varje metod har sina fördelar och nackdelar. Nackdelen med semistrukturerade intervju är att det är svårt att vara objektiv när forskare analyserar respondenternas svar (Bryman, 2017).

En tematisk analys valdes också som metod i studien eftersom i samband med en tematisk analys får en forskare mer tydlig struktur när de arbetar med analysen av insamlad data (Kvale & Brinkmann, 2014). Jag valde därmed kvalitativ semistrukturerad intervju som metod och tematisk analys som passade väl min studie.

Avslutningsvis genom fenomenologi och semistrukturerade intervju som metod blev det möjligt för mig att komma åt den verkligheten som lärarna upplever, vilket också har varit målet med min studie.

12. Slutsats

Skolverket nämner några strategier som kan användas i skolor för att förebygga mobbning i skolor. Några av dessa strategier nämns också av forskarna och forskarna förklarar hur lärarna ska använda dessa strategier i skolor för att minska och förebygga mobbning. Utifrån lärarnas intervju framkommer att lärarna använder några av de strategier som skolverket och forskarna rekommenderar. Lärarna använder de strategier som passar deras skolor och deras elever. Resultaten av den här studien visar att varken Skolverket eller forskarna eller lärarna nämnde någon särskilt strategi som kan lösa mobbningsituationer i alla skolor. I olika skolor finns det olika dilemma som leder till mobbning och därför behöver olika skolor olika strategier för att förebygga mobbningen. Till exempel, i skolor där eleverna har olika bakgrund måste lärare använda strategier som förbättrar elevernas relationer till varandra som t.ex.

Relationsfrämjande insatser elev-elev, medan i skolor där våld leder till mobbning, bör lärare använda andra strategier som t.ex. Disciplinära strategier och skolregler. Slutsatsen av denna studie är att när lärare vill arbeta för att förebygga mobbning i skolan, bör lärare välja den strategi som löser mobbningsituationer i just dennes skola och som passar elevernas behov. Det som är viktigt är att lärare väljer lämplig strategi och har kunskap om hur och när strategier ska användas.

13. Vidare forskning

Uppsatsens resultat visar att både lärarna och forskarna är överens om att fysisk mobbning har minskat i skolor men nätmobbning har ökat istället. De flesta metoder som författarna beskriver i litteraturen kan skolan använda för att förebygga den klassiska typen av mobbning men inte nätmobbning. Jag anser därför att det är både viktigt och intressant att undersöka hur skolpersonal kan upptäcka och förebygga nätmobbningen i skolor samt att man jämför vilka egenskaper som kan känneteckna en klassisk mobbare respektive nätmobbare och vilka kan bli eller blir utsatt för nätmobbning.

Referenser

Brinkkjaer, U & Høyen, M. (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. uppl. Studentlitteratur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3. uppl.). Stockholm: Liber.

Ellmin, R. (2014). *Att förebygga mobbning i skolan*. Stockholm: Liber.

Friends hemsida (senast uppdaterad 2019) *Mobbning*.
Tillgänglig:<https://friends.se/friendsrapporten20>

Vetenskapsrådet (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig:
https://www.lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002 .

Höiby, H. (2014). *Mobbning kan stoppas! Verktyg för lärare och pedagoger*. Sveriges Utbildningsradio AB.

Höiby, H., Levin, M., & Thulin, A. (2006). *Tillsammans mot mobbning: Klassmötet en grund för trivsel*.(1.uppl.). Stockholm: Liber.

Hallberg, U. (2016). *Mobbning i skolan: Varför och vad gör vi?* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Jenninger, C. (2015). *En skola fri från mobbning. Kunskap, Inspiration, tips och råd till föräldrar, lärare och alla som vill förändra*. Spånga: Beijbom Books.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur AB. ,

Olsson, CH. (2013). *Verktyg mot mobbning och kränkning: Ansikte mot ansikte och i cyberrymden*. Växjö: Skolbörsen. ,

Olweus, D., & Limber, S, P. (2010). Bullying in School: Evaluation and Dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *Amerikan Journal of Orthopsychiatry*, 80(1), 124–134. Från <https://psycnet-apa-org.ezproxy.ub.gu.se/doiLanding?doi=10.1111%2Fj.1939-0025.2010.01015.x>

SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2011). *Utvärdering av metoder mot mobbning*. Rapport 353 Tillgänglig:
<https://www.skolverket.se/getFile?file=2498>

Smith, P. (2013). School bullying. *Sociologia*. Lisboa Iss. 71. Tillgänglig:https://search.proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/1316871236?pqori_gsite=primo

Bilaga (1) Intervjufrågor

Vilka har ansvar för att arbete mot mobbning i skolan?

Vem ska eleverna vända sig till om själv eleverna blir mobbad eller om de känner till elev som blir mobbad?

I vilket mån är eleverna och deras föräldrar delaktiga i förebyggande arbete mot mobbning?

Hur arbetar ni för att skapa ett positivt socialt klimat i skolan?

Vilka insatser gör skolan för att förebygga mobbning? Hjälper det med att förebygga mobbning i skolan?

Enligt din erfarenhet hur ska mobbning förebyggas?

Vad grundar eras arbete på när det gäller förebyggande arbete mot mobbning exempelvis forskning, skolmyndighet.

Vad är mobbnings definition?

Vilka är mobbare?